

מסורת הש"ס

א) [בספוק כתיב ויעתר וכן העתיק לעיל קא: ואפשר דדבריו הימים שהיה לפני רשבי"י היה כמוב ויחמר לו עמ"ש חוס' בשבת נה: ד"ה מעבירין כו' וכן מצינו בירושלמי כו' ע"ש], ב) [עברין ח. ע"ש], ג) למאן רש"ל, ד) ב"מ פד:, ה) סוטה מב. ע"ש, ו) [שבת קמט: מחנה יב: סוטה מב.], ז) [זבחות טה: ע"ש קל"ט], ח) [ז"ל בך], ט) [ב"מ קנ.], י) [בס"א ספד: כגון יכו הטלחי], כ) [ז"ל אחר ד"ה קולתיה], ל) [ד"ה והנה וד"ה סכו ז"ל אחר ד"ה ועל כרס], מ) [מועד קטן יז:], נ) בד"י אין אהלו אלא אשמו, ס) בס"א: ליעד שדור כרכי,

הגהות הב"ח
(א) רש"י ד"ה קולנא רע"א ג"כ וצ"מ פרק הפועלים גרסתינן כלבא רע"א כ"כ :

לעזי רש"י
אורטיג"ש [אורטיא"ש]. ספרדים.

מוסף רש"י

מאי דכתיב בראשית ממלכות כו'. מפא שנה דכתיב ביהויקים וזקדיקא בראשית, לפי שביקש הקב"ה להפוך מעשה בראשית ציממס (וערכין יז.).
באתרא דמרזיה תלא ליה זייגריה. יתד שהיה הנצור רגיל לתלות בו כלו זייט, הנצל הרועה תרמינו תלה, בולוי"א בלע"ז (בי"ח פד.).
משך ידו. הקב"ה מהיות את לנצ"ס (סוטה חב.).
לא יגורך רע. לא יגור עמך רע, וגבי מספרי לשון הרע כתיב, דכתיב כהוא פרשתא כי אין כפיהו נטויה וגו' (שם). ספק נדה. וכל שכן דחלי (ב"ב קז.).

בגלל מנשה דלא עשה תשובה. והמשיכן כולן אחריו: **כאשר עשה אחאב**. דמשמע כשיעור השנים שחטא אחאב במלכו חטא מנשה והיינו כ"ב שנה שחטא זהם כנגד כ"ב שנים שמלך אחאב: **פשו להו ל"ג**. שעשה תשובה: **וישמע אליו ויחסר לו**. ומצחוך כתיב ויעתר לו. כך שמעתי: **מדס** **הדין**. היתה מעבצת שלא להקביל פני מנשה בתשובה ועשה הקב"ה מחמרת ברכיע ופשט ידו וקבלו בלא ידיעת מדת הדין: **מאי דכתיב בראשית ממלכות יהויקים ובראשית ממלכת דאקיה**. מ"ט כתיב כהני בראשית יותר מאחריני: **וי עד האידנא לא הוו מלכי**. ואי משום תחלת ממלכתו קאמר ה"ל למכתב בשנה ראשונה למלכותו אלא להכי שני קרא דיצוריה וכתבי בראשית ללמדך מעשה בראשית היה צימיי יהויקים שצקס הקב"ה להחזיר את עולמו לתהו ובהו כמו שהיה מצראשית: **כיוון שנפסגל כדורו**. של יהויקים שהיו לדיקים שעדיין לא גלו החרש והמסגר: **דורו של דאקיהו**. היו רשעים שכל הדיקים הגלו כבר עס יהויכין: **איש חכם נשפט**. זה הקב"ה שנקרא ה' איש מלחמה (שמות טו) איש אויל אלו מלכים שצקמון אלו ואמליה ורגו ושחק ואין נחת בין שהוא כועס עמהם בין שהוא חמס חמס אינן יראין מלפניו ואינם חמים לחזור למוטצ: **כדי ליה למר כו'**. לאו דוקא נקט מר אלא משום דהכי מייל דאינשי כשהוא חכם כשהוא רופא להשפט ולהתמוכח עמהן בין שהוא שוחק עליהם בין שהוא כועס עמהן אינם יראים מלפניו ואינם חמים לחזור למוטצ: **מקום שהיו מחפזין בו**. ודורשין הלכות נהפך למוטצ לניס של שרי מלך בצל: **בשער הסוד**. לשון חותך והיינו כהר הצית וצעורה ששם היו יושבים סנהדרין וכדאמר צעלמא (לעיל דף ק): **ג' בתי דינין היו שם אחד בלשכת הגזית ואחד על פתח העזרה ואחד על פתח הר הצית: ס' קולתיה תלא**. כלומר במקום שהיו

בגלל מנשה דלא עשה תשובה. והמשיכן כולן אחריו: **כאשר עשה אחאב**. דמשמע כשיעור השנים שחטא אחאב במלכו חטא מנשה והיינו כ"ב שנה שחטא זהם כנגד כ"ב שנים שמלך אחאב: **פשו להו ל"ג**. שעשה תשובה: **וישמע אליו ויחסר לו**. ומצחוך כתיב ויעתר לו.

בגלל מנשה דלא עבד תשובה א"ר יוחנן כל האומר מנשה אין לו חלק לעוה"ב מרפה ידיהן של בעלי תשובה דתני תנא קמיה דר' יוחנן מנשה עשה תשובה (ל) שלשים ושלש שנים דכתיב יבן שתיים עשרה שנה מנשה במלכו וחמשים וחמש שנה מלך בירושלים ויעש (הרע) [אשרה] כאשר עשה אחאב מלך ישראל כמה מלך אחאב עשרין ותרתין שנין מנשה כמה מלך חמשים וחמש דל מינייהו עשרים ותרתין פשו להו תלתין ותלת א"ר יוחנן משום רשב"י מאי דכתי' »2 וישמע אליו »6 ויחחר לו ויעתור לו מיבעי ליה מלמד שעשה לו הקב"ה כמין מחתרת ברכיע כדי לקבלו בתשובה מפני מדת הדין »7 וא"ר יוחנן משום רשב"י מאי דכתיב »3 בראשית ממלכות יהויקים בן יאשיהו וכתיב »4 בראשית ממלכת צדקיה וכי עד האידנא לא הוו מלכי אלא בקש הקב"ה להחזיר את העולם כולו לתוהו ובוהו בשביל יהויקים נסתכל בדורו ונתקררה דעתו בקש הקב"ה להחזיר את העולם כולו לתוהו ובוהו בשביל דורו של צדקיה נסתכל בצדקיה ונתקררה דעתו בצדקיה נמי כתיב »5 ויעש הרע בעיני ה' שהיה בידו למחות ולא מיחה וא"ר יוחנן משום רשב"י מאי דכתיב »6 איש חכם נשפט את איש אויל ורגו ושחק ואין נחת אמר הקב"ה כעסתי על אחז ונתתיו ביד מלכי דמשק זיבח וקיטר [לאלהיהם] שנאמר »7 ויזבח לאלהי דרמשק המכים בו ויאמר [בין] אלהי מלכי ארם הם מעוזרים אותם להם אזבח ויעזרוני והם היו [לו] להכשילו ולכל ישראל שחקתי עם אמציה ונתתי מלכי אדום בידו הביא אלהיהם והשתחוה להם שנאמר »8 ויהי אחרי (כן) בא אמציה מהכות את אדומים ויבא את אלהי בני

שעיר ויעמידם [לו] לאלהים ולפניהם ישתחוה ולהם יקטר אמר רב פפא היינו דאמרי אינשי בכיי ליה למר דלא ידע ווי ליה »9 ויבאו כל [שרי] מלך בבל (ויבאו) [וישבו] בשער התוך א"ר יוחנן משום רשב"י מקום שמחתכין בו הלכות אמר רב פפא היינו »7 דאמרי אינשי באתרא דמרזיה תלא ליה זייגיה תמן קולבא רעיא קולתיה תלא (סימן על שדה בתים לא תאונה) אמר רב חסדא אמר רבי ירמיה בר אבא מאי דכתיב »10 על שדה איש עצל עברתי ועל כרם אדם חסר לב והנה עלה כולו קמשונים כסו פניו חרולים וגדר אבניו נהרסה על שדה איש עצל עברתי זה אחז ועל כרם אדם חסר לב זה מנשה והנה עלה כולו קמשונים זה אמון כסו פניו חרולים זה יהויקים וגדר אבניו נהרסה זה צדקיהו שנחרב בית המקדש בימיו »6 ואמר רב חסדא אמר רבי ירמיה בר אבא ארבע כיתות אין מקבלות פני שכינה כת לצים כת שקרנים כת חניפים כת מספרי לשון הרע כת לצים דכתיב »11 משך ידו את לוצצים כת שקרנים דכתיב »12 דובר שקרים לא יכון לנגד עיני כת חניפים דכתיב »13 כי לא לפניו חנף יבוא כת מספרי לשון הרע דכתיב »14 כי לא אל חפץ רשע אתה לא יגורך רע »6 צדיק אתה ולא יהיה במגורך רע »7 ואמר רב חסדא אמר רבי ירמיה בר אבא מאי דכתיב »15 לא תאונה אליך רעה ונגע לא יקרב באהלך לא תאונה אליך רעה שלא ישלוח »6 בהן יצר הרע ונגע לא יקרב באהלך »6 שלא תמצא אשתך ספק נדה בשעה שתבא מן הדרך דבר אחר לא תאונה אליך רעה שלא יבעתוך חלומות רעים והרהורים רעים ונגע לא יקרב באהלך שלא יהא לך בן או תלמיד שמקדיח תבשילו ברכים »9 עד כאן ברכו אביו מכאן ואילך ברכתו אמו »16 כי מלאכיו יצוה לך לשמרך בכל דרכיך על כפים ישאונך וגו' על שחל ופתן תדרוך וגו' עד כאן ברכתו אמו מכאן ואילך ברכתו שמים

חלק פרק אחד עשר סנהדרין

קנ.

תורה אור

1. בן שתיים עשרה שנה מנשה בקבלו ויחמשים וחמש שנה בירושלם ושם אמו חפצי קה: מלכים ב כא א 2. ויתפלל אליו ויעתר לו וישמע תחנונו וירשבהו ירושלם למלכותו וידע מנשה כי יי הוא האלהים: דברי הימים ב לג יג 3. בראשית ממלכות יהויקים בן יאשיהו מלך יהודה תקה התקרב תקה מאת יי לאמור: ירמיהו כו א 4. ויהי בשנה הדיא בראשית ממלכת צדקיה מלך יהודה בשנה הרביעית בחודש החמישי אמר אלי הנניא בן עוזר הנביא אשר מגבעון בבתי יי לעיני הבהנים וכל העם לאמר: ירמיהו כח א 5. ויעש הרע בעיני יי אשר עשה יהויקים: מלכים ב כד יט 6. איש חכם נשפט את איש אויל ורגו ושחק ואין נחת: משלי כט ט 7. ויזבח לאלהי דרמשק המכפים בו ויאמר כי אלהי מלכי ארם הם מעוזרים אותם להם אזבח ויעזרוני והם היו להכשילו ולכל ישראלי: דברי הימים ב כח כג 8. ויהי אחרי בוא אמציה ממהכות את אדומים ויבא את אלהי בני שעיר ויעמידם לו לאלהים ולפניהם ישתחוה ויהם יקטרו: דברי הימים ב כח כד 9. ויבאו כל שרי מלך בבל וישבו בשער התוך כרגל שר אצור סמגר נבו שר סבים ור סרים כרגל שר אצור רב מג וכל שארית שרי מלך בבל: ירמיהו לט ג 10. על שדה איש עצל עברתי ועל כרם אדם חסר לב: משלי כד ל 11. יום מלכנו החרלו שרים חמת מין משך ידו את לצצים: הרשע ז ה 12. לא ישב בקרב ביתי עשה רמיה דבר שקרים לא יכון לנגד עיני: תהלים קא ז 13. גם הוא לי לישועה כי לא לפניו תקף יבוא: איוב יג טז 14. כי לא אל חפץ רשע אתה לא יגרך רע: תהלים ה ה 15. לא תאנה אליך רעה ונגע לא יקרב באהלך: תהלים צא י 16. כי מלאכיו יצוה לך לשמורך בכל דרכיך: תהלים צא יא

חותכין הלכות צו דנין שרי בצל דינים שלהם: **באשרא דמרזיה תלא ויינייה**. מקום שהאדון מולה כליו: **קולנא רעיא**»6). נצל רועה: **קולתיה תלא**. כדו תלה לשם כמו (בראשית כד) כדה דמתרגמינן קולתא. ל"א קודמיה מקדתו כמו (סוטה דף ט.) מקדה של חרס: **והנה עלה כולו קמשונים זה אמון**. שהעלה שממית ע"ג המוצח לקמן [ע"כ]: **כסו פניו חרולים זה יהויקים**. שחסה פניו מאורו של הקב"ה כדאמר לקמן [שם] כלום אנו צריכים אלא לאורו יטול אורו: **על שדה איש עלל עצרתי זה אחז**. ולהכי קרי ליה עלל שחתם את התורה וצטל את העבודה לקמן [שם]: **ועל כרם אדם חסר לב זה מנשה**. שקדר אוכרות והרס את המוצח [שם]. (ל"א) חרולים אורטיג"ש: **זה דאקיה**. שהיה לדיק ונהרס צית המקדש צימיו: **משך ידו אס לוצצים**. משך הקב"ה את ידיו מן הלוצצים שלא להתקרב אלנם: **לא יגורך רע**. היינו מספרי לשון הרע דכתיב בתריה תאכד דוצרי כוז איש דמיס וגו' ועוד דכתיב בתריה קרנבס הוות קצר פתוח גרונס וגו': **שלא תמצא אשתך ספק נדה וכו'**. והיינו צאהלך צאשתך כדאמרי"ש אין אהלו אלא אשהי ונשעה שאדם נא מן הדרך קשה לו כשימצא את אשתו ספק נדה יותר מנדה ודאית שעל ספק הוא מיצר ויצרו תקפו ואומר טהורה היא ועל חנם אני מונע: **עד כאן כרוו אציו**. דוד אציו לשלמה בנו. מסתמא לפי ענין הצרכות יש ליעד סדור צרכותי סקן דרך האצ דצברים האלו צספק נדה וצילה"ר וצהרהורים רעים וצננים ותלמידים שלא יקדיחו תבשילס צרנים אצל אשה אינה נותנת דעת כךך אלא מהמרכת הלצ שיש לה מתפללת על צנה שיינל מאנץ נגף ומרוחץ ושדין לפיכך קא דריש לפי הענין שאלו צרכות צרכתו אמו כי מלאכיו יצוה לך מ"ר. ועוד משום דכתיב כי מלאכיו משמע ליה דסליק ענין אחד דצרכה ומכי מלאכיו עד כי צי חשק סליק חד ענין הלכך מוקיס דמי לדמי דע"כ כרכו אציו וכו'. מ"ר: כי

למר דלא ידע ווי ליה »9 למר דלא ידע בין טוב לביש »9 ויבאו כל [שרי] מלך בבל (ויבאו) [וישבו] בשער התוך א"ר יוחנן משום רשב"י מקום שמחתכין בו הלכות אמר רב פפא היינו »7 דאמרי אינשי באתרא דמרזיה תלא ליה זייגיה תמן קולבא רעיא קולתיה תלא (סימן על שדה בתים לא תאונה) אמר רב חסדא אמר רבי ירמיה בר אבא מאי דכתיב »10 על שדה איש עצל עברתי ועל כרם אדם חסר לב והנה עלה כולו קמשונים כסו פניו חרולים וגדר אבניו נהרסה על שדה איש עצל עברתי זה אחז ועל כרם אדם חסר לב זה מנשה והנה עלה כולו קמשונים זה אמון כסו פניו חרולים זה יהויקים וגדר אבניו נהרסה זה צדקיהו שנחרב בית המקדש בימיו »6 ואמר רב חסדא אמר רבי ירמיה בר אבא ארבע כיתות אין מקבלות פני שכינה כת לצים כת שקרנים כת חניפים כת מספרי לשון הרע כת לצים דכתיב »11 משך ידו את לוצצים כת שקרנים דכתיב »12 דובר שקרים לא יכון לנגד עיני כת חניפים דכתיב »13 כי לא לפניו חנף יבוא כת מספרי לשון הרע דכתיב »14 כי לא אל חפץ רשע אתה לא יגורך רע »6 צדיק אתה ולא יהיה במגורך רע »7 ואמר רב חסדא אמר רבי ירמיה בר אבא מאי דכתיב »15 לא תאונה אליך רעה ונגע לא יקרב באהלך לא תאונה אליך רעה שלא ישלוח »6 בהן יצר הרע ונגע לא יקרב באהלך »6 שלא תמצא אשתך ספק נדה בשעה שתבא מן הדרך דבר אחר לא תאונה אליך רעה שלא יבעתוך חלומות רעים והרהורים רעים ונגע לא יקרב באהלך שלא יהא לך בן או תלמיד שמקדיח תבשילו ברכים »9 עד כאן ברכו אביו מכאן ואילך ברכתו אמו »16 כי מלאכיו יצוה לך לשמרך בכל דרכיך על כפים ישאונך וגו' על שחל ופתן תדרוך וגו' עד כאן ברכתו אמו מכאן ואילך ברכתו שמים

כי